

Møllediget Sorø

Kanal

Middelalder

Kanal

Velkommen til Møllediget ved Sorø

Møllediget er et omfattende middelalderligt bygningsværk. Set i forhold til de almindelige fredede fortidsminder i landskabet (gravhøje, dysser, voldsteder etc.) udgør den ca. 2,2 km lange kanal et stort og kompliceret bygningsværk. Omkring 1,5 km af kanalen mellem Ringstedvej i nord til Ingemannsvej i syd er bevaret til i dag og fredet. Mod nord omkring kanalens udløb i Tuelsø har moderne bebyggelse fjernet omkring 400 m af kanalen og mod syd ved Sorø Akademi, Sorø Sø og den gamle vandmølle har akademiets bygninger og haveanlæg omformet landskabet og den tidligere møllekanal. Arkæologiske udgravninger gennem de sidste 50 år har dog i nogen udstrækning afdækket forløbet inde på selve klostergrunden.

Kanalen indgik i omfattende system af vandregulering, som blev etableret i området i forbindelse med Sorø Klosters opførelse i begyndelsen af 1200-tallet. Cisterciensermunkene ved klosteret arbejdede målrettet med udnyttelsen af vandkraft og ydede et stort bidrag til udviklingen af vandmølledriften i Danmark. Se også [Alling Kloster](#) og [Øm Kloster](#)

Innovative klostre

At kanalen omtales som "Møllediget" skyldes, at den oldnordiske betydning af dige var det samme som en grøft. Kanalens formål var at aflede vandet fra møllen og klosteret ved den opstemmede Sorø Sø, som sikrede en stabil vandføring til møllen ved klostret i sydenden af kanalen. Kanalen udmundede i den lavere liggende Tuelsø, som i sit videre forløb afvandes naturligt gennem Tuelå, Susåen og Tystrup Sø til udløbet i havet ved Næstved.

Klostrene fik afgørende betydning for den tekniske udvikling af det danske samfund. Ud over klostrenes religiøse påvirkning og levevis blev både teglbrænding, mølledrift og den latinske skrivekunst samt papiret for eksempel indført af munkene i de mange klostre, som før reformationen i 1536 også hurtigt blev landets største jordbesiddere.

Mølledrift var af afgørende betydning for lokalsamfundet, idet møllen blev anvendt til formaling af korn og havde dermed også betydning for både fødevareforsyning og økonomi.

Anlæggelsen af møllekanalen omfattede ikke alene diget, men også vandregulering af de omliggende søer og etablering og styring af tilhørende stemmeværker, som tilsammen udgjorde et velorganiseret teknisk anlæg. Alt sammen fik stor betydning for vandstanden i Sorø Sø og de omkringliggende eng- og lavbundsområder.

Stor teknisk indsigt og præcis udførelse

Møllekanalen og de tilhørende opstemninger er et imponerende anlægsarbejde, som har rod i munkenes dybe tekniske indsigt og formåen – og som sikkert også krævede omfattende forarbejder og analyser af det omliggende terræn. Det er særligt kanalens nøjagtige anlæggelse, med et nøje udmålt fald på kun 3 cm pr. 100 m længde af kanalen, som imponerer. Sammenlagt gav dette kanalen et fald på kun omkring 60 cm, som var tilstrækkeligt for afledningen af vandet fra møllen og klostret, men samtidigt ikke forårsagede unødigt erosion af kanalens sider og bund med deraf følgende fare for sammenstyrtninger af kanalens brinker. Omfanget af anlægsarbejdet imponerer også. Hele 30.000 m³ jord blev opgravet manuelt med skovle og oplagt i en vold langs kanalens østside, hvor grusvejen – den såkaldte "Filosofgang" i dag forløber.

Den første mølle ved klostret var af den tidlige type – en såkaldt "underfaldsmølle". Her blev den nedre del af et lodret stillet møllehjul blot drevet af vandkraften i det gennemstrømmende vand i kanalen. Senere og lang mere effektive mølletyper: "Brystfalds- og Overfaldsmøller", kan sidenhen formodes at have afløst denne tidlige type, som udnyttede vandkraften dårligt – se mere herom på informationstavlerne langs kanalen og som du også kan downloade her på siden.

Sunesønnerne og møllediget

Anlæggelsen af møllekanalen og Sorø mølle var et stort og omkostningsfyldt projekt og her udviste munkene også stor snilde. Mange mennesker skænkede store værdier til klostret i håb om bedre frelse og forsoning efter døden. I middelalderen oprettede den katolske kirke ligefrem såkaldte "afladsbreve", hvor såvel høje som lave personer, mod betaling, kunne sikre sig et kort ophold i Skærsilden og dermed en mere direkte adgang til Himmelen.

Sorø klostres gavebog fortæller, at Sune Ebbesen i 1186 testamenterede 1/17-del af alle sine besiddelser til klostret. Sune var fætter til klostrets stifter biskop Absalon (Se også [Fjenneslev Ruin](#)) og efter hans død og årelange forhandlinger blev arvesagen til slut afgjort ved at hans sønner – Peder Sunesen (Biskop i Roskilde) og Anders Sunesen (Ærkebisp i Lund) – i stedet indfrie denne forpligtigelse gennem at betale for opgravningen af møllekanalen. Møllediget omtales derfor også som "Sunesønnernes mølledige".

Møllekanalen efter reformationen

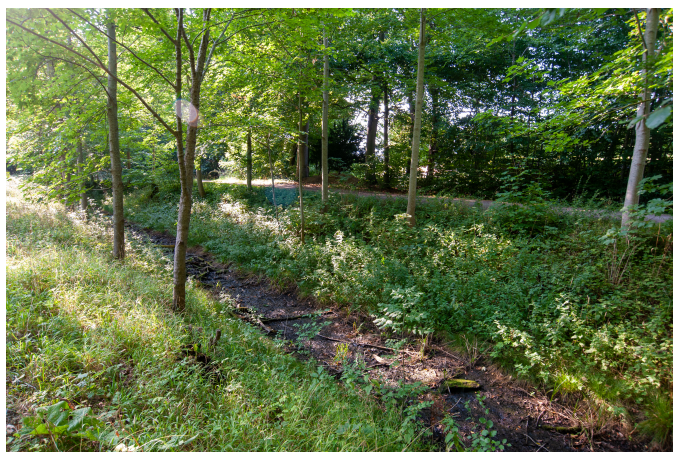
Efter Reformationen i 1536 overgik Sorø klostres ejendom til kronen, og senere til Sorø Akademi. I denne periode ændrede anvendelsen af vandanlæggene sig gradvist, og Møllediget mistede med tiden sin oprindelige funktion. Kanalen og møllen var dog sammenlagt i brug i mere end 500 år indtil dens nedlæggelse omkring 1749. Herefter overtog de større vindmøller omkring købstaden opgaven med at kværne korn.

I dag fremstår Møllediget som et iøjnefaldende landskabselement og et vigtigt vidnesbyrd om

middelalderens vandteknik og Sorøs historiske udvikling. Kanalen er et vigtigt element i forståelsen af Sorøs kulturarv og samspillet mellem natur, teknik og bosættelse gennem århundreder.

Se mere om Møllediget og mange andre lokaliteter i Sorø på [Sorøleksikon](#).

Her finder du kopi af artiklen "[Møllediget i Sorø](#)"

Adgang

Adgang til Møllediget kan ske til fods eller cykel ad Filosofgangen - grusvejen langs kanalens østside.

Indgang til Filosofgangen sker bedst ved Jernporten ved Ringstedvej eller ad Fægangen samt ved Skælskørvej tæt på Sorø Akademi.

Husk at evt. hund skal føres i snor og undlad at efterlade affald under dit besøg.

Relateret litteratur

Møllediget i Sorø – Aage P. Ravnsgaard (Forlaget Hikuin, 2012)

Praktisk Information

ADRESSE

Fægangen , 4180 Sorø

EJERFORHOLD

Stiftelsen Sorø Akademi

GPS

55.435982, 11.572695

UTM

E662763 N6146319

